

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

KAMATI YA BUNGE YA BAJETI

**MAONI YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA BAJETI KUHUSU MUSWADA WA
SHERIA YA FEDHA WA MWAKA 2022 (THE FINANCE BILL, 2022)**

KATIBU WA BUNGE

S.L.P 913

DODOMA

27 Juni 2022

YALIYOMO

1.0. UTANGULIZI.....	1
2.0. MAONI NA MAPENDEKEZO YA KAMATI KUHUSU MUSWADA WA SHERIA YA FEDHA WA MWAKA 2022	1
2.1. Sheria ya Benki Kuu Sura 197.....	2
2.2. Sheria ya Usajili wa Majina ya Biashara Sura ya 213.....	3
2.3. Sheria ya Korosho, Sura ya 203.....	3
2.4. Sheria ya Makampuni Sura 212.....	3
2.5. Sheria ya Haki Miliki Sura ya 218.....	3
2.6. Sheria ya Ushuru wa Bidhaa Sura 147	4
2.7. Sheria ya Posta na Mawasiliano ya Sura ya 306	5
2.8. Sheria ya Mamlaka ya Udhhibiti wa Nishati na Maji Sura ya 414, Sheria ya Mamlaka ya Udhhibiti wa Usafiri wa Nchi Kavu Sura 413, Sheria ya Usalama Mahala pa Kazi Sura ya 297, Sheria ya Sekta ya Maziwa Sura 262 na Sheria ya Mbolea Sura ya 378	5
2.9. Sheria ya Mauzo nje ya Nchi Sura ya 196	6
2.10. Sheria ya Magari ya Kigeni Sura 84	6
2.11. Sheria ya Mikopo, Dhamana na Misaada ya Serikali Sura ya 134.....	7
2.12. Sheria ya Ngozi Sura ya 120	7
2.13. Sheria ya Kodi ya Mapato, SURA 332;.....	7
2.14. Sheria ya Bima Sura ya 394.....	8
2.15. Sheria ya Ardhi Sura ta 113	8
2.16. Sheria ya Fedha za Serikali za Mitaa, SURA 290;.....	9
2.17. Sheria ya Mamlaka za Serikali za Mitaa (Wilaya) Sura ya 287 na Sheria ya Mamlaka za Serikali za Mitaa (Miji) Sura ya 288	9
2.18. Sheria ya Madini Sura ya 123	10
2.19. Sheria ya Malipo ya Taifa Sura ya 437.....	10
2.20. Sheria ya Mamlaka ya Bandari Sura ya 166	10
2.21. Sheria ya Uwekezaji Tanzania Sura ya 38	11
2.22. Sheria ya Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania Sura ya 172	11
2.23. Sheria ya Mamlaka ya Mapato Tanzania Sura ya 399	11
2.24. Sheria ya Wakala wa Meli Tanzania Sura ya 415	12
2.25. Sheria ya Usimamizi wa Kodi, SURA 438;.....	12
2.26. Sheria ya Utalii Sura ya 65	14
2.27. Sheria ya Kodi ya Ongezeko la Thamani, SURA 148.....	14
2.28. Sheria ya Mafunzo ya Ufundi ya Stadi Sura 82	15
3.0. HITIMISHO	16

MAONI YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA BAJETI KUHUSU MUSWADA WA SHERIA YA FEDHA WA MWAKA 2022 (THE FINANCE BILL, 2022)

1.0. UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 99 (1) (b) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Juni, 2020 naomba kutoa maoni na ushauri wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Bajeti kuhusu Muswada wa Sheria ya Fedha wa Mwaka 2022. Tarehe 17 Juni, 2022, Waziri wa Fedha na Mipango aliwasilisha Bungeni Mapendekezo ya Serikali ya Muswada huu, na baada ya kuwasilisha Muswada huo, Mheshimiwa Spika uliagiza Kamati ya Bunge ya Bajeti kuuchambua muswada huo. Aidha, siku hiyo hiyo, Naibu Waziri wa Fedha na Mipango, Mhe Hamad Hassan Chande (Mb) aliwasilisha Muswada huo mbele ya Kamati kwa niaba ya Serikali.

1.1. Uchambuzi wa Muswada

Mheshimiwa Spika, Kamati kwa muda wa siku kumi ilifanya vikao kwa ajili ya kuuchambua Muswada huu. Kamati imepitia Muswada huu kifungu kwa kifungu kwa madhumuni ya kujielimisha maudhui ya kila kifungu na kupendekeza marekebisho katika maeneo ambayo yanahitaji maboresho. Baada ya kujiridhisha na maudhui ya Muswada, Kamati iliitisha Maoni ya Umma "*Public Hearing.*" Wadau walioshiriki walitoka katika sekta zifuatazo:- Sekta ya utalii, Sekta ya viwanda, Sekta ya usafiri na usafirishaji, Sekta ya kilimo, Sekta ya habari na mawasiliano na Wauzaji wa mafuta kwa Jumla na reja reja. Aidha, kamati ilipata fursa ya kukutana na Wataalam wa Serikali kutoka Wizara ya Fedha na Mipango, Mamlaka ya Mapato Tanzania, Ofisi ya Muandishi wa Sheria pamoja na Taasisi na Idara mbalimbali za Serikali zinazojitegemea.

2.0. MAONI NA MAPENDEKEZO YA KAMATI KUHUSU MUSWADA WA SHERIA YA FEDHA WA MWAKA 2022

Mheshimiwa Spika, Muswada huu unafanya mabadiliko katika sheria 38 zenye malengo makuu saba kama ifuatavyo:-

- i. Kutekeleza Mpango wa Kuboresha Mazingira ya Ufanyaji Biashara Nchini (Blueprint for Regulatory Reforms to Improve Business Environment);
- ii. Kupanua wigo wa kodi kwa kuanza kutoza kodi ya mapato na kodi ya ongezeko la thamani kwa Biashara za Mtandano (Digital Economy);
- iii. Kuboresha usimamizi wa kodi kwa kuondoa mianya ya ukwepaji wa Kodi;
- iv. Kuchochea ukuaji wa Sekta ya Kilimo, Mifugo na Uvuvi pamoja na kuvilinda viwanda vya ndani;
- v. Kuanzisha utaratibu wa ukusanyaji mrabaha, usimamizi na udhibiti wa matumizi ya haki miliki za wasanii;
- vi. Kuanzisha utaratibu mpya utakaowezesha utoaji wa vivutio maalum kwa Wawekezaji mahiri; na
- vii. Kuanzisha vituo vya pamoja (One stop Centre) kwenye Mamlaka za Serikali za Mitaa ili kushughuikia masuala ya Biashara na uwekezaji.

Mheshimiwa Spika, kamati ilichambua mapendendekezo ya mabadiliko mbalimbali kupitia Sheria zilizoko kwenye muswada ili kujiridhisha endapo yanaakisi malengo yaliyokusudiwa na hayataleta madhara kwenye jamii, biashara na uwekezaji nchini. Hivyo maoni na mapendendekezo ya kamati kuhusu muswada huu kwa kila sheria ni kama ifuatavyo:-

2.1. Sheria ya Benki Kuu Sura 197

Mheshimiwa Spika, Mabadiliko yanayofanywa kwenye Sheria hii yana lengo la kuongeza wigo wa Serikali kukopa kutoka Benki Kuu kutoka wastani wa asilimia 12.5 ya makusanyo halisi ya mwaka wa fedha uliotangulia na kuwa asilimia 18 ya makusanyo yanayokadiriwa katika mwaka wa fedha unaotekelezwa. Baada ya majadiliano ya kina Kamati ilikubaliana na ongezeko la Serikali kukopa kutoka Benki Kuu hata hivyo kiwango hicho kikokotolewe kutokana na mapato halisi ya mwaka wa fedha uliopita na sio mwaka wa Fedha unaotekelezwa. Hatua hii itaepusha kuwa na mzigo wa deni kubwa endapo mapato ya bajeti ya mwaka inayotekelezwa hayatafikiwa kwa asilimia 100.

2.2. Sheria ya Usajili wa Majina ya Biashara Sura ya 213

Mheshimiwa Spika, Kamati imekubaliana na Mapendekezo ya Serikali katika Sheria hii kwa sababu kimsingi ni mwendelezo wa Mabadiliko yaliyofanyika katika Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu Sura ya 423 ambayo ililiridhiwa na Bunge mwezi Februari mwaka huu.

2.3. Sheria ya Korosho, Sura ya 203.

Mheshimiwa Spika, Kamati inakubaliana na mapendekezo ya Serikali ya kutenga asilimia 50 ya mapato yanayotokana na ushuru wa mauzo ya korosho ghafi nje ya nchi ambazo zitapelekwa kwenye mfuko wa Maendeleo ya Kilimo, Ruzuku na Pembejeo. Rai ya kamati kwa Serikali ni kuhakikisha mfuko huo unatumia fedha hizo kwa malengo yanayokusudiwa na si vinginevyo.

2.4. Sheria ya Makampuni Sura 212

Mheshimiwa Spika, Mabadiliko yanayofanyika katika Sheria hii yanalenga kuingiza dhana ya mnufaika yaani "*Beneficial owner*" katika sheria ya Makampuni. Aidha, marekebisho hayo ni muendelezo wa marekebisho yaliyofanyika kwenye Sheria ya Kudhibiti Utakatishaji wa Fedha Haramu Sura ya 423 ambayo Bunge lako liliyaridhia mwezi Februari 2022.

2.5. Sheria ya Haki Miliki Sura ya 218

Mheshimiwa Spika, Kamati imefanya uchambuzi wa mapendekezo ya Serikali kuhusu mabadiliko ya Sheria hii na kubainisha masuala yafuatayo:-

- i. Kuanzisha utaratibu mpya wa ukusanyaji, usimamizi na ugawaji wa mrabaha unaotokana na kazi za sanaa;
- ii. Kuanzisha tozo ya **asilimia 1.5** ya thamani ya kila kifaa kitakachoingizwa nchini kwa ajili ya kuhamishia, kutunzia, kudurufu na kusambaza bidhaa na huduma za sanaa ili kupunguza madhara ya upotevu wa mapato yanayotokana na uharamia wa kazi za wasanii.

Mheshimiwa Spika, Kamati imekubaliana na mapendekezo ya Serikali, hata hivyo inaendelea kushauri kwamba uanzishwe mfuko maalumu ambapo fedha hizi zitawekwa na kugawiwa. Ikibaki kama ilivyo fedha hizi zitaenda mfuko mkuu na itakuwa vigumu sana kuwafikia walengwa.

2.6. Sheria ya Ushuru wa Bidhaa Sura 147

Mheshimiwa Spika, Serikali imekusudia kuanzisha Ushuru wa Bidhaa kwa bidhaa zilizobainishwa katika kichwa 17.04 na 19.05 kwa lengo la kudhibiti madhara ya kiafya yanayoweza kujitokeza kutokana na matumizi ya Bidhaa hizo. Kamati inapendekeza kutokutoza ushuru kwa bidhaa hizo zinazozalishwa ndani nchi zilizotajwa katika **Heading 17.04** na **Heading 19.05** kwa sababu zifuatazo:-

- i. Kwa bidhaa za pipi na chokuleti zinazozalishwa na viwanda vya ndani, Kamati imebaini kwamba viwanda hivi vina hali mbaya ya uzalishaji kutokana na kupanda kwa bei za malighafi zinazotumika kuzalisha bidhaa hizi;
- ii. Bidhaa hizi ndizo biashara kuu ya wafanyabiashara wadogo waliopo katika maeneo ya stendi kuu za mabasi; na
- iii. Nchi jirani katika Jumuiya ya Afrika Mashariki hazitozi kodi hii na kwa sababu tuko kwenye jumuiya moja bidhaa hizi kutoka nchi jirani zitakuwa na bei nafuu kuliko zinazozalishwa nchini na hivyo kuleta ushindani usio sawa .

Mheshimiwa Spika, Kamati inapendekeza kwa Serikali kuongeza ushuru wa bidhaa hizi kutoka nje kutoka shilingi 700 iliyopendekezwa hadi 1000 na kusamehe za ndani mpaka hali itakavyotengemaa. Serikali ilikubali pendekezo la kuongeza bei ya bidhaa hizo kutoka nje hata hivyo haikuondoa ushuru wa bidhaa za ndani.

2.7. Sheria ya Posta na Mawasiliano ya Sura ya 306

Mheshimiwa Spika, Serikali ilileta pendekezo la kuanzisha tozo ya **Shilingi 1000** hadi **Shilingi 3000** kwa vig'amuzi itakayokuwa ikitozwa kupitia malipo ya vifurushi. Hata, hivyo baada ya majadiliano ya kina ilionekana kwamba kiwango hicho ni kikubwa. Hivyo kamati ilipendekeza kuanza kutoza kati ya **shilingi 500** hadi **Shilingi 2000**. Serikali ilikubali pendekezo la Kamati kama inavyoonekana kwenye Jedwali la marekebisho.

2.8. Sheria ya Mamlaka ya Udhhibiti wa Nishati na Maji Sura ya 414, Sheria ya Mamlaka ya Udhhibiti wa Usafiri wa Nchi Kavu Sura 413, Sheria ya Usalama Mahala pa Kazi Sura ya 297, Sheria ya Sekta ya Maziwa Sura 262 na Sheria ya Mbolea Sura ya 378

Mheshimiwa Spika, Marekebisho yanayofanyika kwenye Sheria hizi yana lengo la kuondoa muingiliano wa kupanga viwango vya ubora baina ya Shirika la Viwango nchini (TBS) na Mamlaka ambazo ama zinasimamia au kutekeleza jukumu sanjari na hilo. Kamati imechambua mapendekezo na kubainisha masuala yafuatayo:-

- i. Mamlaka hizo zina uzoefu wa muda mrefu katika kusimamia sekta husika hivyo mabadiliko yanayopendekezwa yataondoa majukumu yao ya msingi;
- ii. Mapendekezo hayo yanaondoa dhana na umuhimu wa uwepo wa baadhi ya Taasisi za Umma zinazosimamiwa na sheria hizo; na
- iii. TBS ilivyo hivi sasa haina uwezo wa kutosha wa kifedha na rasilimali watu kutekeleza majukumu iliyonayo kwenye sheria yake hivi sasa.

Mheshimiwa Spika, Kwakuwa lengo la maboresho haya ni kuondoa muingiliano wa Taasisi za Umma katika kusimamia biashara na wafanyabiashara. Kamati ilitoa ushauri ufuatao kwa Serikali:

- i. TBS kwa kushirikiana na Mamlaka Husika wahuishie Viwango (Harmonize standards) ili zisitofautiane; na

ii. Baada ya Viwango kuhuishwa na TBS kila Mamlaka itawajibika kuvifuata na jukumu la TBS litakuwa ni kuhakiki tu endapo viwango vimefuatwa.

Mheshimiwa Spika, Serikali ilipokea ushauri wa kamati na mabadiliko yamefanyika kupitia jedwali la marekebishao la Serikali. Vilevile, Kamati inashauri kwamba pale ambapo Mamlaka husika inapotoa leseni ya kuthibitisha ubora basi TBS isilazimike kutoa leseni nyingine na badala yake ifanye uhakiki kupitia mamlaka husika.

2.9. Sheria ya Mauzo nje ya Nchi Sura ya 196

Mheshimiwa Spika, Kamati inakubaliana na mapendekezo ya Serikali ya kuanza kutoza asilimia 30 ya FOB “*Free on Board*” au Dola za marekani 150 kwa tani kwa chuma chakavu kinachosafirishwa nje ya nchi. Lengo la mapendekezo hayo ni kuhakikisha kwamba viwanda vya ndani vinavyotumia malighafi hiyo inapatikana kwa wingi na kwa bei nafuu nchini.

2.10. Sheria ya Magari ya Kigeni Sura 84

Mheshimiwa Spika, Kamati inakubaliana na mapendekezo ya Serikali ya kuweka kiwango linganifu cha kutoza magari ya kigeni yanapopita nchini cha Dola za marekani 10 kwa kila kilometer 100 ili kiendane na nchi za SADC. Hata hivyo uchambuzi wa kamati umebaini kwamba baadhi ya nchi za SADC zinatoza tozo nyingine ambazo Tanzania haitozi. Mfano kuna tozo inaitwa *Park Fee* ambapo malori ya Tanzania yatatozwa kiasi cha dola za marekani 100 kila yaingiapo nchi husika, Kuna tozo ya uchafuzi wa Mazingira “*Carbon emission fee*” ambayo hutozwa kwa kiasi cha dola za marekani 60 kwa mwaka na kuna tozo ya *Toll gate* ya kiasi cha dola za marekani 100 ambayo hutozwa mara tu baada ya lori kufika kwenye mpaka wa nchi husika.

Mheshimiwa Spika, Katika misingi ya “*reciprocity*” yaani kutenda sawa sawa na unavyotendewa na mwenzako . Tunaishauri Serikali kuanzisha

tozo hizo ili malori ya nchi jirani yanapokuja nchini nayo yaweze kulipa tozo hiyo. Hatua hii ikichukuliwa inawezekana nchi jirani wakaache kutoza tozo hizo au kutoza kwa viwango sawa.

2.11. Sheria ya Mikopo, Dhamana na Misaada ya Serikali Sura ya 134

Mheshimiwa Spika, Kamati imechambua mapendekezo ya Serikali na kubaini yana malengo makuu mawili:-

- i. Kuwianisha viashiria vya upimaji wa uhimilivu deni “*Debt Sustainability*” ili viendane na viashiria vya kimataifa; na
- ii. Kubainisha timu ya wataalamu ya usimamizi wa deni la Serikali.

Mheshimiwa Spika, pamoja na kwamba upimaji wa deni kwa uwiano wa mapato ya ndani si kigezo cha kimataifa kamati inaishauri Serikali kuendelea kuangalia uwezekano wa kutumia kigezo hicho ambacho ni muhimu katika ulipaji wa deni la Serikali.

2.12. Sheria ya Ngozi Sura ya 120

Mheshimiwa Spika, kamati inakubaliana na mependekezo ya Serikali ambayo yana lengo la kudhibiti mauzo ya ngozi zinazohusu nyara za Serikali kama ngozi za wanyama na ambao sio nyara za Serikali kama vile Ngozi za wanyama wafugwao

2.13. Sheria ya Kodi ya Mapato, SURA 332;

Mheshimiwa Spika, Mapendekezo ya mabadiliko katika Sheria hii yana malengo makuu yafuatayo:-

- i. Kupanua wigo wa kodi ya mapato kwa Kuanza kutoza kodi ya Mapato kwenye biashara za mtandao;
- ii. Kuweka utaratibu wa vivutio vya kikodi kwenye miradi ya kimkakati;
- iii. Kuanzisha utaratibu wa kutoza kodi ya awali ya shilingi 20 kwa kila lita ya mafuta ya petroli na dizeli pindi ambapo wauzaji wa jumla wanapowauzia wafanyabiashara ya reje reja;
- iv. Kuanza kutoza kodi ya zuiro kwa wamiliki kwa nyumba za kupangisha;

- v. Kuanza kutoka kiwango mfuto cha **Shilingi milioni 3.5** kwa malori yenye *exel* kuanzia tatu na kuendelea pamoja na magari ya abiria kama vile mabasi makubwa na madogo;na
- vi. Kusamehe kodi ya ongezeko la mtaji "*Capital gain tax*" kwa mali pamoja na hisa ambazo Serikali itazipokea ama kuzitoa kwa wabia wake.

Mheshimiwa Spika, Baada ya majadiliano ya kina baina ya Serikali na Kamati yafuatayo yalikubalika. Kwanza ni kusitisha utozaji wa shilingi 20 kama kodi ya awali kwenye mafuta pindi ambapo wauzaji wa jumla wanapowauzia wafanyabiashara ya rejareja kwa sababu suala hili lilionekana kuleta mtafaruku katika sekta ya uuzaji wa mafuta nchini pamoja na kuongeza gharama za uendeshaji. Pili kusitisha utozaji wa viwango mfuto kwa malori na badala yake kila lori au basi litozwe kulingana na uwezo wake wa kubeba mizigo na abiria. Serikali ilikubaliana na mapendekezo ya Kamati na marekebisho hayo yanaonekana kwenye jedwali la marekebisho la Serikali.

2.14. Sheria ya Bima Sura ya 394

Mheshimiwa Spika, Kamati inakubaliana na mapendekezo ya Serikali ya kuweka sharti la lazima la kukatia Bima masoko makubwa na majengo makubwa ya biashara ili kulinda mali za wafanyabiashara pindi inapotokea majanga ya moto na majanga mengine. Mabadiliko haya yanafuatia matukio ya hivi karibuni ambapo masoko mengi yameungua nchini na kuacha wafanyabiashara kwenye hali mbaya kwa sababu tu ya kutokuwa na bima. Aidha, kamati inasisitiza kuendelea kutoa elimu juu ya umuhimu wa bima ikiwa ni pamoja na Serikali kuanza kukatia Bima mali zake kama vile magari.

2.15. Sheria ya Ardhi Sura ta 113

Mheshimiwa Spika, Kamati imekubaliana na mapendekezo ya Serikali katika sheria hii ambayo yanaweka utaratibu mzuri wa ulipaji wa kodi ya ardhi pamoja na utozaji wa adhabu kwa kuchelewa kulipa kodi hiyo.

2.16. Sheria ya Fedha za Serikali za Mitaa, SURA 290;

Mheshimiwa Spika, Kamati ilifanya uchambuzi wa kina kwa mapendekezo ya Serikali ya Mabadiliko katika Sheria hii na kubaini kwamba mabadiliko hayo yanalenga masuala yafuatayo:-

- i. Kupunguza ushuru wa hotel “*Hotel Levy*” Kwa Halmashauri za Wilaya na Miji kutoka **asilimia 10** ya sasa hadi **asilimia 5**;
- ii. Kuweka utaratibu wa kisheria kutoza ushuru wa mazao na huduma kwa makampuni ambayo yanamiliki mashamba kwa ajili ya uzalishaji wa mazao na yanaongeza thamani ya mazao hayo katika Wilaya husika na makampuni ambayo yanachukua mazao katika Wilaya au Halmashauri moja na kuyaongeza thamani katika Halmashauri nyingine; na
- iii. Kuanzisha utaratibu mpya wa mgawanyo wa **asilimia 10** za Mapato ya ndani ya Halmashauri ambazo zilikuwa zikigawanywa kwa wanawake asilimia 4, Vijana Asilimia 4 na Watu wenye Ulemavu asilimia 2.

Mheshimiwa Spika, Baada ya majadiliano ya Kina kamati ilikubaliana na Serikali kuondoa mapendekezo ya utaratibu mpya wa utozaji wa ushuru wa mazao na huduma na kuondoa mapendekezo ya mgawanyo mpya wa asilimia 10 za mapato ya ndani ya Halmashauri. Mabadiliko hayo ni kama yanavyoonekana kwenye jedwali la Mabadiliko la Serikali. Aidha, Kamati inaishauri Serikali kwamba fedha za kujenga miundombinu kwa ajili ya wafanyabiashara wadogo ziwe zinatengwa kupitia mradi wa kuzisaidia Halmashauri ili ziweze kujitegemea kimapato ambao uko chini ya Wizara ya Fedha na Mipango.

2.17. Sheria ya Mamlaka za Serikali za Mitaa (Wilaya) Sura ya 287 na Sheria ya Mamlaka za Serikali za Mitaa (Miji) Sura ya 288

Mheshimiwa Spika, Mabadiliko yaliyofanywa na Serikali katika Sheria hizi yana lengo la kuanzisha kituo cha Pamoja cha Huduma kwa wawekezaji na wafanyabiashara “*One stop Centre*” kwa ajili ya kutoa huduma kwa

wawekezaji katika Halmashauri za Wilaya na Miji. Lengo lake ni kuondoa usumbufu uliokuwa unawakabili wafanyabiashara na wawekezaji katika Halmashauri za Wilaya na Miji kwa kuzunguka katika Ofisi mbalimbali. Kamati iliishauri Serikali na ikakubali kuweka mamlaka kwa Waziri mwenye Dhamana ya Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa kutunga kanuni ambazo zitaelekeza namna ya uendesaji wa vituo hivyo na mabadiliko ni kama yanavyoonekana kwenye jedwali la mabadiliko.

2.18. Sheria ya Madini Sura ya 123

Mheshimiwa Spika, Kamati imekubaliana na mependekezo ya Serikali ya kupunguza kiwango cha mrabaha kwenye makaa ya mawe yanayouzwa kwenye viwanda kwa ajili ya kutumika kama nishati pamoja na kupunguza kiwango cha mrabaha kwa madini ya dhahabu yanayouzwa kwenye viwanda vya uchenjuaji “*Refinery*”. Mapendekezo haya yanapunguza gharama kwa viwanda vya ndani vinavyotumia makaa ya mawe kwa uzalishaji pamoja na kuhimiza wachimbaji wadogo na wakubwa waliopo nchini kutumia viwanda vya ndani kwa ajili ya uchenjuaji wa dhahabu.

2.19. Sheria ya Malipo ya Taifa Sura ya 437

Mheshimiwa Spika, Kamati inakubaliana na mapendekezo ya Serikali ya kupunguza kiwango cha ukomo wa tozo kilichokuwa kwenye sheria cha **shilingi 10,000** na kuwa **shilingi 4,000** sawa na punguzo la **asilimia 60**. Aidha, kamati ilikubaliana na Serikali kupanua mawanda ya utozaji wa tozo hii kwa miamala yote ya kieletroniki. Hivi sasa kuna baadhi ya miamala ilikuwa haitozwi na hivyo kukwepa tozo hii. Hata hivyo, hatua hii haitahusisha uhamishaji wa mishahara kutoka benki moja kwenda benki nyingine.

2.20. Sheria ya Mamlaka ya Bandari Sura ya 166

Mheshimiwa Spika, Kamati imekubaliana na mapendekezo ya Serikali ya kuweka utaratibu kisheria wa Mamlaka ya Mapato kukusanya “*Warfage*” ambayo ni chanzo cha Mapato ya Mamlaka ya Bandari. Mapendekezo haya yamechelewa kwa sababu utaratibu huu ndivyo ulivyo hivi sasa

pamoja na kwamba haukuwa kisheria. Aidha, kamati ilipendekeza na Serikali ilikubali kubainisha wazi kwamba fedha hizo zitawekwa kwenye akaunti maalumu iliyoko Benki kuu kama ilivyo hivi sasa.

2.21. Sheria ya Uwekezaji Tanzania Sura ya 38

Mheshimiwa Spika, Kamati inakubaliana na mapendekezo ya Serikali kwenye Sheria hii ambayo kimsingi yanatoa fursa kwa Serikali kutoa vivutio vya ziada kwa wawekezaji mahiri kwenye miradi ya Kimkakati ili kuvutia wawekezaji Zaidi kwenye miradi mikubwa.

2.22. Sheria ya Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania Sura ya 172

Mheshimiwa Spika, kamati imefanya upembuzi wa mapendekezo ya Serikali kwenye sheria hii na kubaini kwamba:-

- i. TCRA ni mjumbe wa kimataifa wa Taasisi za kimataifa za *International Telecommunication Union* (ITU) na *Universal Postal Union* (UPU) hivyo kuondoa jukumu hili ni kwenda kinyume na makubaliano ambayo nchi imeridhia; na
- ii. Vifaa vya Tehama vinaweza kuwa na ubora ila visiweze kutumika katika mazingira ya nchi yetu kulingana na miundombinu ya tehama iliyopo.

Mheshimiwa Spika, Mapendekezo haya ya Serikali yanamaanisha kwenda kuondoa majukumu ya msingi ya Mamlaka hiyo. Baada ya mashauriano baina ya Kamati na Serikali, ilikubalika kuondoa sehemu yote ya thelathini ya muswada iliyokuwa inafanya mabadiliko kwenye sheria hiyo.

2.23. Sheria ya Mamlaka ya Mapato Tanzania Sura ya 399

Mheshimiwa Spika, Kamati imefanya uchambuzi wa mabadiliko yaliyopendekezwa katika Sheria hii na kubaini kwamba inalenga masuala yafuatayo:-

- i. kufanya marekebisho ya kiuandishi ili kuleta mantiki iliyokusudiwa;

- ii. Kutoa fursa kwa mjumbe wa Bodi kumteua mtu amuwakilishe katika vikao vya Bodi; na
- iii. Kuiruhusu Mamlaka ya Mapato kukusanya ada kwa huduma za kitaalamu zinazotolewa na Mamlaka hiyo.

Mheshimiwa Spika, kamati iliishauri Serikali kwamba ni vyema sifa za mtu anayemuwakilisha mjumbe wa Bodi zibainishwe katika Sheria. Jambo hili Serikali ilikubali kama linavyoonekana katika jedwali la marekebisho la Serikali. Aidha, kamati imekubaliana na pendekezo kwamba ada zinazokusanywa na Mamlaka ya Mapato kutokana na ushauri wa kitaalamu kwenye masuala ya forodha zibaki kwa mamlaka kwa kipindi cha mwaka mmoja ili zitumike kuboresha mifumo ya mamlaka hiyo.

2.24. Sheria ya Wakala wa Meli Tanzania Sura ya 415

Mheshimiwa Spika, Kabla sijaeleza mapendekezo ya Serikali katika Sheria hii kwanza Nimpongeze Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa uamuzi wake wa busara alioufanya wa kupunguza Haki maalumu “*exclusive mandate*” ya uondoshaji wa mizigo bandarini kwa bidhaa ambazo Serikali ina maslahi nazo. Mabadiliko haya yamebakisha haki maalumu ya kuondosha mizigo ifuatayo silaha, makinikia na nyara za Serikali tu. Jambo hili imekuwa kilio cha miaka mingi kwa umoja wa Wakala wa Forodha Tanzania. Kamati inaendelea kuishauri Serikali kutenganisha jukumu la Usimamizi wa Sekta ya Forodha na Uondoshaji wa mizigo kwa sababu si sahihi kwa TASAC kuwa na majukumu yote ya usimamzi na wakati huo huo anafanya shughuli za uwakala wa forodha.

2.25. Sheria ya Usimamizi wa Kodi, SURA 438;

Mheshimiwa Spika, Kamati imefanya uchambuzi wa mapendekezo ya Serikali katika sheria hii na kubaini kwamba yanagusa masuala yafuatayo:-

- i. Kuanzisha utaratibu wa kusajili watu wote wenye miaka 18 na kuendelea ili kuwapa Namba na Mlipa Kodi “*TIN-Tax Identification Number*”;
- ii. Kuweka utaratibu wa kuwatambua na kuwasajili washauri wa masuala ya kodi ili kuondoa vishoka katika tasnia ya kodi;
- iii. Kuyatambua na kuyaandikisha maghala ambayo yanajiendesha kwa misingi ya uwekezaji na biashara;
- iv. Kuweka masharti ya lazima kwamba popote ambapo mtu atakuwa ama anafanya manunuzi au anauza bidhaa au huduma ni lazima awasilishe namba ya mlipa kodi;
- v. Kuhamisha mamlaka ya kusamehe riba na adhabu kutoka kwa Kamishna wa Mamlaka ya Mapato na kuyapeleka kwa Waziri mwenye dhamana ya Fedha; na
- vi. Kuhamisha makosa na adhabu zilizokuwa kwenye Sheria ya Ushuru wa Bidhaa Sura 147 na kuyaweka kwenye Sheria ya Usimamizi wa Kodi ili Sheria hiyo nayo isimamiwe na Sheria ya Usimamizi wa Kodi.

Mheshimiwa Spika, Baada ya majadiliano ya kina kamati ilishauri Serikali kufanya masuala yafuatayo:-

- i. Kuondoa sharti la lazima kwamba popote ambapo mtu atakuwa anafanya manunuzi au kuuza bidhaa ni lazima awasilishe namba ya mlipa kodi kwa sababu jambo hili haliwezekani kwa mazingira yetu;
- ii. Kuacha mamlaka ya Kusamahe riba na adhabu kwa Kamishna wa Mamlaka ya Mapato Tanzania kama ilivyo hivi sasa; na
- iii. Kuyatambua maghala ambayo yameanzishwa kwa misingi ya biashara tu na isihusu maghala pamoja na vihenge ambavyo vinatumika na wakulima kuhifadhi mazao yao.

Mheshimiwa Spika, Serikali ilikubali mapendekezo ya kamati na marekebisho yamefanyika kupitia jedwali la marekebisho ya Serikali.

Aidha, nipende kulihakikishia Bunge lako Tulkufu habari potofu za kwamba eti Serikali imekusudia kutoza kodi kwa kila mtu aliyefikisha umri wa miaka 18 si za kweli. Lengo la Serikali ni kuwatambua wananchi wote katika mfumo wa kodi ili pindi wapatapo ajira ama kuanzisha biashara wasipate tabu ya kutafuta Namba ya Mlipa kodi na badala yake iwe ni kuziuhisha tu.

2.26. Sheria ya Utalii Sura ya 65

Mheshimiwa Spika, Uchambuzi wa Kamati umebaini kwamba mapendekezo yaliyokuwa yameletwa kwenye muswada yalikuwisha kufanyika kupitia Sheria na 5 ya mwaka 2021. Hivyo, kamati ilikubaliana na Serikali kuyaondoa marekebisho hayo. Hivyo sehemu yote ya 35 ya Muswada imeondolewa kama inavyoonekana kwenye jedwali la Marekebisho la Serikali

2.27. Sheria ya Kodi ya Ongezeko la Thamani, SURA 148

Mheshimiwa Spika, Kamati imefanya uchambuzi wa kina wa hatua zinazopendekezwa na Serikali kupitia Mabadiliko ya Sheria hii na kubaini malengo ya mabadiliko ni:-

- i. Kuchochea uzalishaji wa ndani hasa kwa sekta ya Kilimo, mifugo na uvuvi,
- ii. kulinda viwanda vya ndani kwa kusamehe kodi ya ongezeko la thamani kwa malighafi muhimu;
- iii. Kupunguza gharama ya bidhaa muhimu kama mafuta ya kula; na
- iv. Kuzitambua bidhaa na huduma za kidijiti ili zianze kutozwa kodi hii.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilishauriana na Serikali na Serikali ilikubali kufanya marekebisho kwa baadhi ya maeneo ili yaendane na malengo ya Serikali na wakati huo huo yasiathiri mfumo wa Kodi ya Ongezeko la Thamani. Hata hivyo, Kamati bado inaishauri Serikali kutokuondoa msamaha wa Kodi kwenye Ndege za kukodi kwa sababu hatua hii itaongeza gharama kwa watalii wanaotumia ndege hizo na kulifanya Taifa

la Tanzania kuonekana la ghali katika utalii kuliko nchi jirani ambazo zina msamaha wa kodi ya Ongezeko la Thamani katika ndege za kukodi. Aidha, hatua hii itaathiri sana sekta ya Utalii wa anga ambapo katika kipindi cha miaka miwili ndege za kukodi zimepungua kutoka ndege zaidi ya 200 hadi ndege 105 tu. Pamoja na kwamba Serikali imeweka muda wa mpito wa mizezi 6 wa utakelezaji wa hatua hii hadi Disemba 2022 kamati bado inasisitiza kutoondoa msamaha huo.

2.28. Sheria ya Mafunzo ya Ufundi ya Stadi Sura 82

Mheshimiwa Spika, Serikali ilipendekeza kutoa msamaha wa kutotoza kodi ya Maendeleo ya Ufundi “*SDL-Skills Development Levy*” kwa waajiri ambalo wanatumia wanafunzi kwa muda “*Intern students*” ambao wako chini ya Tanzania Employment Services Agency (TaESA). Kamati iliishauri na Serikali ilikubali kupanua wigo wa ahueni ya kutolipa kodi ya SDL kwa wanafunzi wa muda watakaokuwa wanatoka katika vyuo vya kati na vyuo vikuu tofauti na pendekezo la Serikali kutoa ahueni hiyo kwa wanafunzi wa vyuo vikuu pekee. Maboresho hayo ni kama yanavyoonekana kwenye jedwali la Marekebisho ya Serikali.

2.29. Sheria ya Ushuru wa Forodha ya Afrika Mashariki ya Mwaka 2004

Mheshimiwa Spika, Kamati imekuwa ikilieleza Bunge lako mara kwa mara kwamba Sheria hii mabadiliko yake hufanywa na Mawaziri wa Fedha, Uwekezaji na Biashara wa Afrika Mashariki na baadaye huridhiwa na Bunge la Afrika Mashariki. Hivyo inapoletwa Bungeni na Bunge likakataa kuridhia mabadiliko hayo kwa mujibu wa Ibara ya 36 ya Mkataba wa Forodha wa Afrika Mashariki “The East Africa Custom Union Protocol”, Waziri wa Fedha atalazimika kumjulisha Katibu wa Jumuiya ili Tanzania isitekeleze makubaliano ambayo yanaweza kuwa na athari kwa uchumi wetu. Kamati inaishauri Serikali kuangalia maeneo yote ambayo yamelalamikiwa na waheshimiwa wabunge na kuitaarifu jumuiya hatua ambazo Tanzania itachukua kulinda viwanda vya ndani. Aidha, ni wakati muafaka wa kuweka suala hili ama kikanuni au kwa Kisheria ambapo

itamlazimu Waziri wa Fedha na Mipango kuwasilisha mapendekezo hayo kwenye Kamati ya kudumu ya Bunge ya Bajeti na baadae Bunge zima kabla hayajaridhiwa na Jumuiya ya Afrika Mashariki.

3.0. HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, naomba kutumia fursa hii kukushukuru wewe Mheshimiwa Spika Dkt. Tulia Ackson, (Mb) kwa kunipa fursa hii ili niweze kuwasilisha taarifa ya maoni ya Kamati kuhusu Muswada wa Sheria ya Fedha wa Mwaka 2022. Aidha napenda nimshukuru Mhe. Dkt. Mwigulu Lameck Nchemba (Mb), Waziri wa Fedha na Mipango, Mhe. Hamad Hassan Chande, (Mb) Naibu Waziri wa Fedha na Mipango, Mhe. Dkt. Jaji. Eliezer Feleshi Mwanasheria Mkuu wa Serikali Ndg Emmanuel Tutuba Katibu Mkuu wa Wizara ya Fedha na Mipango, Manaibu Makatibu wa Wakuu, Ndugu Onerius Njole, Mwandishi Mkuu wa Sheria wa Serikali pamoja na Kamishna wa Mamlaka ya Mapato Tanzania Ndg. Alphayo Kidata pamoja na wataalamu kutoka Wizara ya Fedha na Mipango wakiongozwa na Kamishna wa Sera Ndg. Elijah Mwandumbywa kwa umahiri wao katika kuielimisha kamati wakati wote wa uchambuzi wa muswada.

Mheshimiwa Spika, napenda kumshukuru Mhe. Omari Kigua Makamu mwenyekiti wa kamati pamoja na Wajumbe wa kamati ya Bunge ya Bajeti kwa umakini, umahiri na uvumilivu wao katika kipindi chote cha uchambuzi wa Muswada huu, hasa ukizingatia kwamba muda haukuwa rafiki sana. Wajumbe hao ni:

1. Mhe. Sillo Daniel Baran, Mb	Mwenyekiti
2. Mhe. Omari Mohamed Kigua, Mb	M/Mwenyekiti
3. Mhe. Ali Hassan Omar King, Mb	Mjumbe
4. Mhe. Issa Jumanne Mtemvu, Mb	Mjumbe
5. Mhe. Oran Manase Njeza, Mb	Mjumbe
6. Mhe. Josephat Sinkamba Kandege, Mb	Mjumbe
7. Mhe. Leah Jeremiah Komanya, Mb	Mjumbe

8. Mhe. Joseph George Kakunda, Mb	Mjumbe
9. Mhe. Shally Josepha Raymond, Mb	Mjumbe
10. Mhe. Subira Khamis Mgalu, Mb	Mjumbe
11. Mhe. Esther Nicholas Matiko, Mb	Mjumbe
12. Mhe. Jonas William Mbunda, Mb	Mjumbe
13. Mhe. Mariam Madalu Nyoka, Mb	Mjumbe
14. Mhe. Juma Hamad Omar, Mb	Mjumbe
15. Mhe. Kwagilwa Reuben Nhamanilo, Mb	Mjumbe
16. Mhe. Tarimba Gulam Abbas, Mb	Mjumbe
17. Mhe. Amina Iddi Mabrouk, Mb	Mjumbe
18. Mhe. Riziki Said Lulida, Mb	Mjumbe
19. Mhe. Halima James Mdee, Mb	Mjumbe
20. Mhe. Zaytun Seif Swai, Mb	Mjumbe
21. Mhe. Dkt Charles Kimei, Mb	Mjumbe
22. Mhe. Shamsi Vuai Nahodha	Mjumbe
23. Mhe. Mariam Nassoro Kisangi, Mb	Mjumbe

Mheshimiwa Spika, kwa namna ya pekee naomba kumshukuru Katibu wa Bunge Bi Nanelwa Mwihambi *ndc* pamoja na watendaji wote wa Ofisi ya Bunge kwa kuiwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake ipasavyo. Aidha, napenda kuishukuru Sekretarieti ya Kamati ya Bajeti ikiongozwa na Ndg. Michael Kadebe, Mkurugenzi wa Idara ya Bajeti pamoja na Makatibu wa Kamati Ndg. Emmanuel F.B.Rhobi, Ndg. Wilfred Akasi pamoja na Bi. Maombi Kakozi kwa kuratibu vyema shughuli za Kamati pamoja na kutoa ushauri wa kitaalamu na hatimaye kukamilika kwa taarifa hii kwa wakati. Nitoe rai kwa Serikali pamoja na Watendaji wa Serikali marekebisha tuliyoyafanya hapa yana nia ya kuleta mapato kwa Serikali pamoja na kuboresha usimamizi wa kodi na sio fimbo ya kuwaumiza wananchi.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha na naunga mkono hoja.

Daniel Baran Sillo (Mb)

MWENYEKITI

KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA BAJETI

27 Juni, 2022